

■ COLUMNA

«Rheinschlucht, Lukmanierpass e Ronastutz?»

DA MARTIN GABRIEL,
SECRETARI GENERAL LR

Dapi il 2008 ha il chantun Grischun ina lescha da linguas. Sin il pli tard dapi lura avess il rumantsch da vegnir promovì cun mesiras da sustegn. Avess! La bilantscha suenter 11 onns è pauc positiva, dischillusiunanta. La confederaziun constatescha cun raschun ch'il chantun stoppia surpigliar dapli responsabladad en chaussa observaziun da la lescha da linguas. Pertge avain nus sin il territori da la vischnanca dad Ilanz/Glion tavlas da traffic che mussan en direziun dal «Lukmanierpass»? E pertge inscuntr'ins sin il territori da vischnancas rumantschas adina puspè tavlas da construcziun cun texts sco «Der Kanton baut für Sie»? Co statti qua cun la responsabladad per la lescha da linguas? Na chapeschan ils turists lura betg ch'il «Ronastutz» sin intschess rumantsch ha in num rumantsch?

In dals exempels promi-nents per l'ignoranza da la lescha da linguas è il diever dal num geografic Ruinaulta. Malgrà ch'il schurnalista *Hans Caprez* u il davos era l'antier president

da la Romania, *Gion Tumasch Deplazes* (ier en La Quotidiana), s'engaschan vehementamain per inscripziuns rumantschas e per il diever dal num Ruinaulta empè da Rheinschlucht, n'è capità nagut, ni da vart da las vischnancas ni da vart da las instanzas chantunales.

A la Lia Rumantscha han ils responsabels da la cuminanza d'interess Ruinaulta ditg ch'els vegnian a resguardar il rumantsch sin novas tavlas d'infurmaziun per lung da l'entira senda tras la Ruinaulta, uschespert ch'ins haja glisch verda per construir l'ultima part da la senda da viandar

Sin la charta geografica existiva il num Ruinaulta avant Rheinschlucht. Sch'ils da Valen-

dau e Versomi sco vischnancas gualsras vulan duvra il num tudestg na po nagin scumandar quai ad els. La maiorità a l'entrada e per lung da la Ruinaulta è dentant stget rumantscha ed il chantun cun sia lescha da linguas ch'è patruna da la nomenclatura è obligà da tegnair quint da quest fatg.

La lescha federala e la lescha chantunala da linguas èn merits da persunas fitg engaschadas per la lingua e cultura rumantscha. Il rapport d'evaluaziun fatg per incumbensa da la confederaziun mussa tranter auter era ch'igl è nairas uras da far correcturas a favur da l'observaziun ed execuziun consequenta da la lescha chantunala da linguas. Jau sustegn cumpletamain la proposta d'ina mediatura publica u in mediatur public en l'administraziun chantunala che surveglia il diever correct dal rumantsch e dal talian. Jau gughegel da pretender ch'il diever dal num Ruinaulta ed anc bleras autras irregularitads linguisticas vegnissan schliadas pli «subito» sche la Lia Rumantscha avess il sustegn dal chantun sco istanza suprema da la lescha da linguas.